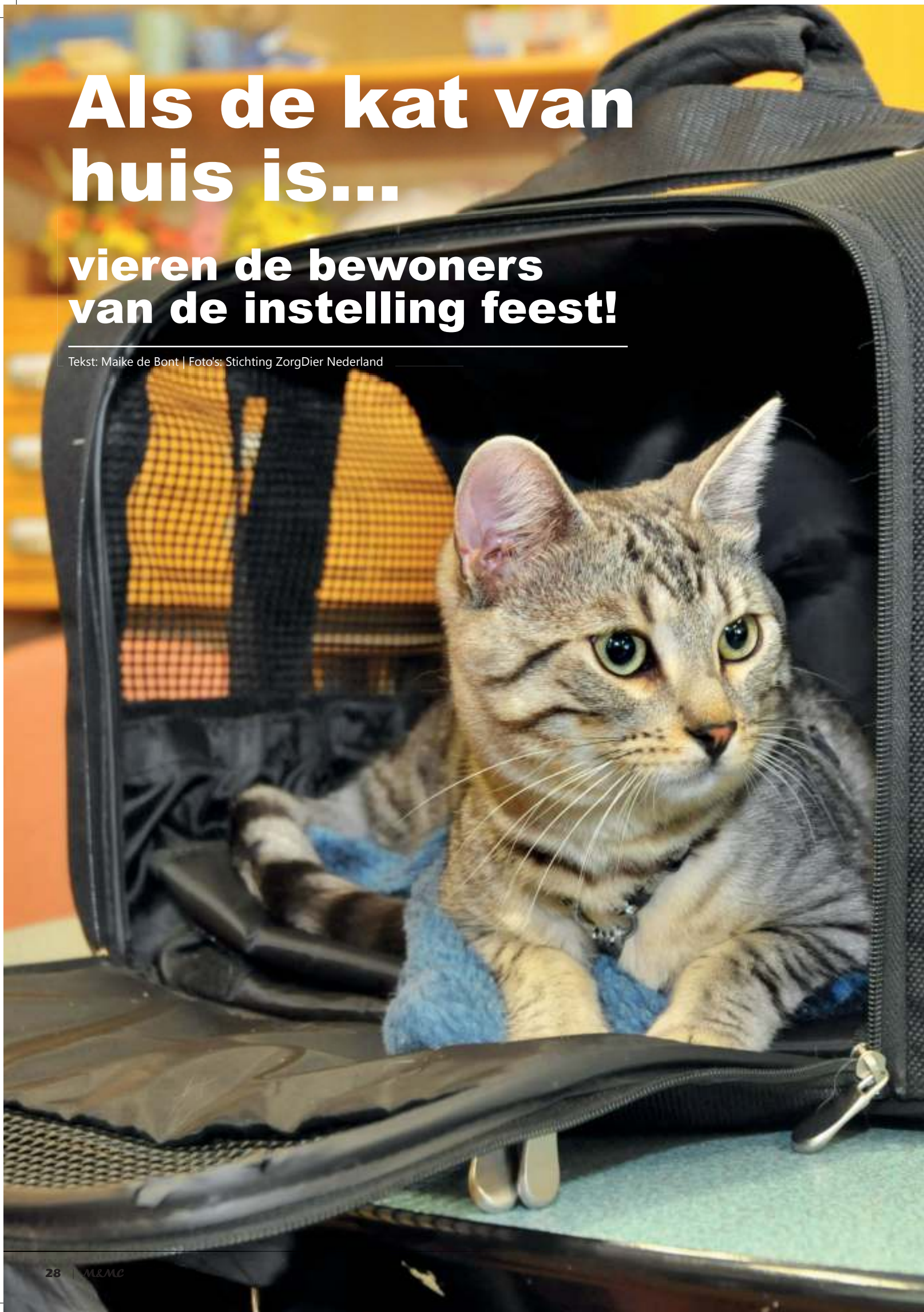

Als de kat van huis is...

vieren de bewoners van de instelling feest!

Tekst: Maike de Bont | Foto's: Stichting ZorgDier Nederland

Katten maken een groot verschil in de zorg. Vier jaar geleden vroegen medewerkers van Stichting ZorgDier Nederland zich af waarom het aanbod, van de inzet van huisdieren in de zorg, vrijwel uitsluitend bestond uit vrijwilligers met hun honden. Bij huisdier ondersteunde interventies denkt men niet in de eerste plaats aan katten. Terwijl uit onderzoek (ZorgDier 2012) naar de behoefte van dierenliefhebbers in zorginstellingen blijkt dat bijna de helft van deze mensen de voorkeur geeft aan contact met katten. Hoe kun je voldoen aan deze 'nieuwe' zorgvraag?

Vroeger

Katten kwamen zo'n 2000 jaar voor Christus als niet gedomesticeerde dieren in contact met de oude Egyptenaren. Zij hadden graanschuren waar het wemelde van ratten en muizen. Katten waren welkome gasten als natuurlijke ongediertebestrijders. Ze leefden dichtbij de mens, raakten gewend aan dit contact en verloren hun schuwheid. Ze werden vereerd, beschouwd als heilige dieren en kregen een beschermde status.

Maar katten genoten niet altijd een goede behandeling of een belangrijke plaats in de samenleving. Zwarte katten werden tijdens de Middeleeuwen in verband gebracht met hekserij en zwarte magie en bovendien zouden ze ongeluk brengen.

De relatie tussen mens en kat verbeterde echter vanaf de 19e eeuw. Ze werden niet langer aangezien voor duivelachtige wezens. Mensen gingen ze steeds vaker in huis houden en verzorgen als liefdevolle huisgenoot. Dit waren de eerste vormen van samenleven waarbij hun rol als ongediertebestrijder steeds verder naar de achtergrond verdween.

'Katten, we houden ervan en dat al duizenden jaren lang. Omdat ze mysterieus, mooi en een tikkeltje ongrijpbaar zijn, boeien ze ons en zullen ze dat ook altijd wel blijven doen.' (M. Lannaman)

Hier en nu, katten in de zorg

Katten maken inmiddels als gezelschapsdier een wezenlijk onderdeel uit van veel huishoudens en zijn hieruit niet meer weg te denken. Meer dan 60% van de Nederlanders groeit op en/of leeft samen met één of meerdere huisdieren. In 2011 waren er 1,5 miljoen honden en 2,9 miljoen katten in Nederland.

Een dier kan bijvoorbeeld gezelschap bieden, 'iemand' zijn om voor te zorgen en als 'maatje' voor het leven worden gezien. Ook

is uit verschillende onderzoeken gebleken dat gezelschapsdieren een positieve invloed kunnen uitoefenen op de geestelijke en lichamelijke gezondheid van de mens. Ze bevorderen de kwaliteit van het leven.

Enkele voorbeelden hiervan zijn: afname van de risicofactoren voor hartziekten, verlaging van medicijngebruik, daling van artsbezoeken en vermindering van gezondheidsklachten. Wetenschappelijke studies tonen aan dat huisdieren mensen activeren en bij therapie kunnen ondersteunen. Zo zijn er bij de behandeling van patiënten met schizofrenie aanwijzingen dat huisdieren, waaronder katten, een belangrijke rol kunnen spelen.

Huisdieren oefenen een positieve invloed uit:

- **geestelijk:** gevoelens van eenzaamheid, depressie, stress en angst verminderen
- **fysiek:** hartslag en bloeddruk verlagend, het contact stimuleert beweging
- **sociaal:** mens/dier interactie vormt brug naar contact met mensen, doorbreekt isolement
- **psychosociaal:** minder onrust gevoelens
- **ontwikkeling:** emotionele betrokkenheid en zorg voor dieren stimuleren leergedrag, ontwikkelproces en sociaal gedrag bij kinderen

Bij huisdier ondersteunde interventies (waarbij huisdieren worden ingezet bij activering en therapie) denkt men vrijwel direct aan honden en paarden. Maar hoe kan het dat in een samenleving waar anderhalf miljoen meer katten dan honden leven, er toch weinig of geen katten in de zorg worden ingezet? Uit eerdergenoemd behoefteonderzoek blijkt dat voor mensen die baat hebben bij huisdier ondersteunde interventies, de inzet van katten in de zorg zeer gewenst is. Deze dieren kunnen hen door het stimuleren van gevoel en geheugen weer in het hier en nu terugbrengen.

De kat komt niet uit de verf

Momenteel komt de inzet van katten bij huisdier ondersteunde interventies nog onvoldoende uit de verf, mede doordat goed gesocialiseerde katten schaars zijn. Bovendien is er weinig bekend over de inzet van katten in de zorg.

Daarnaast krijgen honden in Nederland, in vergelijking tot de omgang en socialisatie, een heel andere rugzak mee dan de katten. Honden worden gesocialiseerd en zo goed mogelijk opgevoed, gewend gemaakt aan allerlei situaties, gaan naar de hondentraining, markt, stad enzovoort. Hondeneigenaren kunnen bij een groot aantal activiteiten die met honden ondernomen worden betrokken raken en cursussen volgen van kynologisch instructeur tot gedragdeskundige.

Bij katten ligt dat anders, hetgeen in belangrijke mate te maken heeft met (te) weinig voorlichting en gebrek aan kennis en onderzoek naar kattengedrag. Verreweg de meeste kattengedragdeskundigen zijn gericht op het oplossen van probleemgedrag en niet op het voorkomen ervan.

Daarnaast geeft Dennis C. Turner, gerenommeerd kattenexpert, als reden: "Katten hebben min of meer een sedentaire levensstijl (= een vaste verblijf- of woonplaats) met een eigen home range (een territorium), waarin zij niet gestrest en comfortabel zijn. Wanneer zij weggehaald worden uit deze normale c.q. vertrouwde omgeving (bijvoorbeeld voor een bezoekje aan de dierenarts, een kattenpension of een andere sociale omgeving) zullen zij vrijwel zeker gestrest raken. Tot op heden zijn er geen metingen gedaan naar stresshormonen bij katten die ingezet worden bij 'visitation programs' (katten die op bezoek gaan bij mensen in zorginstellingen). Maar zelfs de metingen die bij honden zijn verricht tonen verhoogde stressniveaus aan."

'Gestapelde kennis' staat innovatie in de weg

Er is blijkbaar sprake van oude, 'gestapelde kennis' in plaats van innovatie. Men beschrijft vaak probleemgedrag bij katten in tegenstelling tot hoe dit voorkomen kan worden door katten te socialiseren en op te laten groeien onder optimale omstandigheden. Wetenschappelijke vooroordelen: 'de kat is een territoriumdier, hoort thuis achter de geraniums en kan desgewenst naar buiten via een luikje in de deur'.

Selectie en socialisatie van het kitten spelen een uiterst belangrijke rol waarover potentiële katteneigenaren onvoldoende worden geïnformeerd. Het ontbreekt ze simpelweg aan kennis en informatie. Dit is een van de belangrijkste oorzaken waardoor er een groot gat naar de verantwoorde inzet van katten bij huisdier ondersteunde interventies ten opzichte van honden is ontstaan.

Katten zijn tot veel meer in staat dan tot nu toe wordt aangenomen. Zie: 'Katten in de zorg: een bezoek om naar uit te kijken!' (<http://youtu.be/2z4TYYSZnQ>).

Uit recente pilots en praktijkervaringen van ZorgDier blijkt dat katten wel degelijk een belangrijke rol kunnen spelen bij activiteiten en therapie binnen de verschillende zorgsectoren als psychiatrie, ouderenzorg, gehandicaptenzorg en het speciaal onderwijs.

Katten blijken bijvoorbeeld uitermate geschikte dieren om psychiatrische cliënten te 'stimuleren'. Zie: 'Katten in de psychiatrie' (<http://www.youtube.com/watch?v=4C8ovjojCBY>).

In de psychiatrie spelen de nabijheids-afstandsdimensie (de mate

waarin mensen integreren, dan wel afstand nemen van de groep) en de competitie-dominantie-rangdimensie (bepaalt de macht- en dominantierelaties in een groep) een belangrijke rol. Wanneer een persoon zich meer in de in de nabijheids-afstandsdimensie beweegt zal hij/zij niet goed met een hond overweg kunnen, maar juist wel met een kat. Want bij de kat spelen competitie, dominantie en rangorde geen rol. Een gesocialiseerde kat reageert beter op stemmingswisselingen dan een hond. Honden hebben een 'baas', een roedel en de rangorde binnen die roedel nodig, katten gaan hun eigen gang. En die zelfstandigheid prikkelt veel cliënten. Voor de behandeling is het van groot belang dat cliënten de 'buitenwereld' toelaten. Katten slagen er vaak wél in bepaalde cliënten te bereiken, terwijl men dit met andere interventies niet voor elkaar krijgt.

Kansen en contra-indicaties

Aan het introduceren van huisdieren bij interventies in de zorg zijn een aantal risico's verbonden, er wordt immers gewerkt met mens en dier. Mensen en dieren zijn levende have en elk contactmoment is per situatie verschillend. Incidenten zoals valrisico's, bijtonden of zoönosen (infectieziekten die kunnen worden overgedragen van dieren op mensen en v.v.) kunnen voorkomen worden door een verantwoorde selectie en training van mens en dier en door goede begeleiding en voorlichting. Niet iedere kat is geschikt om in te zetten bij huisdier ondersteunde interventies, maar dat is ook zeker niet iedere hond.

Uit literatuuronderzoek naar de mogelijke voordelen van het gezelschap van huisdieren, thuis of in een zorginstelling, in gecontroleerde gezondheidssituaties en met verantwoordelijk gedrag van de betrokkenen, bleek dat de mogelijke voordelen ver uitstegen boven de ogenschijnlijk onbetekenende gezondheidsrisico's.

Door campagnes, voorlichting, een juiste training en professionele uitvoering van huisdier ondersteunde interventies blijken katten succes te kunnen boeken in de zorgpraktijk en tegemoet te kunnen komen aan deze innovatieve zorgvraag.

Een kat in de markt

ZorgDier startte in 2011 het project: 'Een kat in de markt'. De stichting vindt het belangrijk dat deze 'nieuwe' opgedane kennis over katten wetenschappelijk wordt onderzocht, doorgegeven en professioneel wordt toegepast.

Het waarborgen van het welzijn en de veiligheid van de bezochte cliënten en de ingezette katten zijn daarbij de belangrijkste voorwaarden. ZorgDier zet zich hiervoor in door het stimuleren van wetenschappelijk onderzoek, campagnes, voorlichting op kattenshows en het ontwikkelen van nieuw cursusmateriaal voor potentiële kattenbegeleiders.

Door deze activiteiten beginnen vraag en aanbod van katten in de zorg in Nederland zich geleidelijk aan te ontwikkelen. Deze innovatieve aanpak leidde inmiddels tot een verhoging van 10% van het aantal katten in Nederland dat ingezet wordt bij huisdier ondersteunde interventies. Als toekomstige eigenaren de richtlijnen hiernaast ,met hun kat in de praktijk brengen, zullen zowel mens en dier hier profijt van hebben. Daarbij wordt de kans vergroot dat deze bijzondere dieren een positieve bijdrage kunnen leveren aan de kwaliteit van leven van kwetsbare medemensen. Hier valt nog een wereld te winnen.

Vrijwilligers en professionals werken samen om zoveel mogelijk mensen in kwetsbare posities de voordelen van verantwoord huisdiercontact te laten ervaren.

ZorgDier werkt al 10 jaar voor mensen dankzij giften en sponsoring (Rabobank 1848.22.890)

- Richtlijnen ter voorbereiding van het kitten voor een betere relatie en bezoeken in de zorg
- selectie en socialisatie van het kitten spelen een uiterst belangrijke rol om het opgroeiende dier uiteindelijk in te kunnen zetten bij huisdier ondersteunde interventies
- bouw een vertrouwensband op met het kitten
- laat het kitten wennen aan het dragen van een tuigje en het meegaan in een reismandje
- neem het kitten mee en laat het (positieve) ervaringen opdoen in allerlei situaties:
- hierdoor wordt het territorium van het kitten/de kat vergroot
- hierdoor wordt ook een groot herstelvermogen uit stress situaties ontwikkeld
- laat het kitten/de kat niet los op straat in verband met risico's van ongelukken en het oplopen van ziektes e.d.
- zorg ervoor dat het kitten/de kat zijn 'natuurlijk' gedrag thuis kan uiten
- zorg voor voldoende ontspanning en rustmomenten
- maak samen plezier en geniet ervan!

